

R

REVEIL-SERIE

ONZE TOEVLUCHT
TOT CHRISTUS NEMEN

DOMINICUS GOLTZIUS

No. 519

NOVEMBER 2015

DOMINICUS GOLTZIUS

Dominicus Goltzius werd in 1644 geboren te Franeker. Na zijn studie werd hij proponent in het jaar 1664. Hij staat vermeld in het lidmatenboek van de kerk in Britsum in 1666. Daarna was hij enige tijd werkzaam als kandidaat pedagoog, totdat hij op 1 november 1668 een beroep ontving naar de gemeente van Achlum en Hitzum, dat hij aannam. Na op 13 januari 1678 van deze gemeente afscheid te hebben genomen, deed hij een week later intrede te Tzummarum en Firdgum. Op 28 november 1684 preekte hij daar afscheid om naar Hindeloopen te vertrekken, waar hij werkzaam was tot zijn emeritaat in augustus 1719. Hij stierf waarschijnlijk in 1720; hij was althans in 1721 reeds overleden.

Goltzius was een voetiaanse predikant in de orthodox-gereformeerde zin van het woord. Hij was niet direct een bevindelijk georiënteerde prediker, al wordt hij wel tot de stroming van de Nadere Reformatie gerekend.

Vele van zijn preken zijn ons door de druk over-

geleverd. Ze worden gekenmerkt door een sterke analyse van de tekst, waarbij hij soms ver ging in het allegoriseren en het gebruik van woordspelingen. Enig vertoon van geleerdheid was hem niet vreemd. Maar zijn preken werden niet geheel vergeten; ze worden namelijk gekenmerkt door een krachtige en hartelijke Evangelieverkondiging.

Bron: J.P. de Bie en J. Loosjes, Biographisch Woordenboek van protestantsche godgeleerden in Nederland, deel III, pag. 283-285.

De hierna volgende preek, gehouden ter gelegenheid van de bediening van het Heilig Avondmaal, is uit de bundel 'De predikende en biddende Christus ofte schriftmatige verklaringe over het 15e, 16e en 17e capittel des Evangeliums Joannis', waaraan toegevoegd drie preken 'passende op het gebruyk des H. Avondmaels', door Dominicus Goltzius, 'Bedienaar des H. Evangeliums tot Hindelopen'. Het boek werd in 1700 uitgegeven te Amsterdam. De preek is herschreven in de taal en stijl van het hedendaagse Nederlands.

ONZE TOEVLUCHT TOT CHRISTUS NEMEN

door

DOMINICUS GOLTZIUS

*“Welgelukzalig zijn allen, die op Hem
betrouwen.”*

Psalm 2:12b

De dreiging van een bepaald oordeel én de belofte van een bepaalde rijke zegen zijn twee krachtige redenen die ons mensen helpen om in geestelijke zin ernst te maken met onze plichten tegenover God. Er zijn natuurlijk verschillende plichten waaraan we ons moeten houden in een levenswandel die door het christelijke geloof bepaald wordt. Dat weten we. Maar we weten ook dat we meestal wat lauw en traag reageren om die plichten ook werke-

lijk na te komen. Om die traagheid van ons af te schudden en ijverig te zijn in het goede, zijn dus twee zaken nodig, zoals ik al zei. Dat is in de eerste plaats de dreiging van een bepaald oordeel dat zeker over ons komen zal, als men die plicht niet nakomt. Vervolgens is dat de belofte van iets heerlijks waarvan men genieten mag als men doet wat men behoort te doen. De mens is immers vanuit zichzelf afkerig van ongunstige dingen, en hij heeft er een hekel aan als hij schade moet lijden. Daartegenover is de mens erg gesteld op het goede en hij vindt het fijn als hij ergens profijt van trekt. Daarom zijn er die twee prikkels om hem vooruit te krijgen. Ook in de Heilige Schrift is het, wat deze zaken betreft, beslist niet anders. In het begin van onze geschiedenis zien we het in het proefgebod dat God gaf. Daaraan waren onze eerste voorouders gebonden. Er was daarin aan de ene kant een scherpe dreiging: Ten dage als gij van die boom eet, zult gij de dood sterven. Aan de andere kant was er de belofte van leven door de boom des levens, Genesis 2. God zei

tegen Kain: ‘Is er niet, indien gij weldoet, verhoging?’ Als u niet weldoet, ligt de zonde (dat wil zeggen: de straf op de zonde) aan de deur, Genesis 4:7. Toen God Israël wilde aansporen om Hem en Zijn geboden te gehoorzamen, sprak Hij de zegen uit over hen die zouden gehoorzamen, en de vloek over hen die ongehoorzaam zouden zijn, Leviticus 26 en Deuteronomium 28. Ook bij de profeten zien we dit steeds weer. Kijk alleen al naar Jesaja 1:19-20: ‘Indien gij gewillig zijt en hoort, zo zult gij het goede van dit land eten; maar indien gij weigert, en weerspanning zijt, zo zult gij door het zwaard gegeten worden.’

We vinden – om niet meer te noemen – deze twee zaken ook in het begin van Davids psalmbundel. De eerste psalm is immers niets anders dan de verkondiging dat de staat van de vromen gezegend en welgelukzalig zal zijn, terwijl daartegenover de staat van de goddelozen vervloeking en rampzaligheid inhoudt. De spits van het eerste is om de mens godvruchtig te doen zijn, en die van het tweede om hem uit zijn goddeloosheid te trekken.

Zo is het ook aan het einde van deze tweede psalm. Daar is de psalmdichter bezig om alle mensen en vooral de groten der aarde tot hun plicht te manen, vers 10-11. Maar dat herhaalt hij in het begin van vers 12 met de woorden: ‘Kust de Zoon’. Daarmee dreigt de Heere aan de ene kant met een ontzaglijk oordeel: ‘... opdat Hij niet toorne, en gij op de weg vergaat, wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden’. Maar aan de andere kant belooft de Heere iets groots, namelijk de gelukzaligheid voor hen die doen wat Hij gebiedt, met de woorden: ‘Welgelukzalig zijn allen, die op Hem betrouwen’.

Het is mogelijk dat iemand die deze woorden hoort, bij zichzelf denkt dat dit geen geschikte tekst is voor de viering van het Heilig Avondmaal. Ik hoop dat hij of zij dit vooroordeel opzijshift, en zich met verwachting tot luisteren zet.

Wat deze psalm betreft, is het in rangorde de tweede, zoals die ook in Handelingen 13:33

met nadruk genoemd wordt. De psalm heeft wel geen opschrift waaruit blijkt wie de auteur ervan is, maar de apostelen Petrus en Johannes leren ons in Handelingen 4:25 dat David, Gods knecht, deze gesproken en opgeschreven heeft. Wij gaan niet uitvoerig onderzoeken of deze psalm alleen betrekking heeft op koning David, zoals de Joden vandaag de dag beweren en ook allen die Christus niet erkennen als de ware Zoon van God. We zoeken ook niet uit of de psalm zowel op David als op Christus slaat; in dat geval is David een voorbeeld van Christus, Die het Tegenbeeld is. We spreken ons evenmin uit over de vraag of de psalm alleen op de Heere Christus wijst. Dit is door andere bekwame uitleggers in hun geschriften voldoende gebeurd.

Dit alleen wil ik ervan zeggen: omdat deze psalm viermaal in het Nieuwe Testament voorkomt en dan steeds op Christus wordt toegepast (Handelingen 4:25 en 13:33; Hebreëën 1:4 en 5:5), twijfelen we er niet aan dat deze psalm over Christus spreekt, en wel vooral

over Hem. Zo hebben zelfs sommigen van de Joodse schriftuitleggers – en niet de minsten onder hen! – het ook opgevat en uitgelegd. Zij zeggen onder andere dat de schrijver van deze psalm spreekt over zaken die de Messias betreffen. Daarmee houden we ons verder niet op, maar we stellen het wel met hen vast. We zijn het dan ook eens met een zekere godgeleerde die zegt dat deze psalm inderdaad een koningspsalm is. Dat geldt de maker ervan, koning David; dat geldt ook voor degene over wie hier gesproken wordt, de Koning-Messias. Het geldt ten slotte ook voor hen die in deze psalm onderwijs krijgen: de koningen en de rechters in vers 10.

Een heel bekwame uitlegger van de Schrift heeft deze psalm verdeeld in vier hoofddelen, en wel als volgt: vers 1-3 is een profetie over de vijanden van Christus en Zijn Koninkrijk, en over de manier waarop zij strijden; in vers 4-6 wordt getoond hoe die vijanden tot schande komen en hun goddeloze plannen vernietigd worden; in vers 7-9 wordt de ware Koning van Sion aangewezen en eveneens wat er

voorvalt tussen de Vader en de Zoon; ten slotte volgt dan in vers 10-12 een ernstige vermaning om zich tegenover deze Koning op de juiste wijze te gedragen. Uit deze indeling blijkt dus dat onze tekst tot het vierde en laatste deel van deze psalm behoort.

In de verzen 10 en 11 zijn er al enkele plichten genoemd. Maar in het laatste vers wordt gezegd: ‘Kust de Zoon’, waarop een dreigement volgt en ook een belofte van zaligheid als men op Hem Zijn betrouwen stelt. Deze laatste tekst, vers 12, is niet alleen een afsluiting van de hele psalm, maar ook een aanwijzing tot de weg van gelukzaligheid. Wat dit laatste betreft, letten we op twee zaken:

1. De personen over wie hier gesproken wordt.
2. Wat het is, dat hun beloofd wordt.

1. De personen over wie gesproken wordt

De personen – dat zijn ‘allen, die op Hem betrouwen’. Het gaat hier dus:

- a. over een daad: betrouwen;

- b. over Iemand op Wie zij betrouwen: op Hem; en ten slotte
- c. wie dat mogen doen: allen.

a. Het gaat over het woord ‘betrouwen’; zo is het in onze Statenvertaling weergegeven. Over het woord dat in de grondtekst gebruikt is, wil ik nog wel iets zeggen. We vinden in onze tekst niet het Hebreeuwse woord dat altijd met ‘betrouwen’ wordt vertaald en wat daarmee overeenkomt, zoals ‘er zeker van zijn’ en ‘zich verlaten op’. Maar hier is een ander Hebreeuws woord gebruikt, dat ook dikwijls met ‘betrouwen’ wordt vertaald, maar ook met ‘toevlucht nemen’. In Psalm 118:8-9 wordt het verschil door onze Statenvertalers heel goed weergegeven: ‘Het is beter tot de Heere toevlucht te nemen, dan op de mens te vertrouwen’. Met de meest nauwkeurige uitleggers mogen we de woorden van onze tekst dus ook lezen als: Welgelukzalig zijn allen, die hun toevlucht tot Hem nemen. Daar is de betekenis van ‘betrouwen’ overigens bij ingesloten.

We gaan van het woord naar de zaak. Dan moeten we opmerken dat ‘betrouwen’ verder gaat dan de toevlucht nemen tot iets of iemand, maar beide woorden zien wel op het geloof. Het ware geloof heeft voor wat het verstand betreft de betekenis van kennen en toestemmen in zich. Maar voor wat de wil betreft, ligt de nadruk op betrouwen of vertrouwen, het woord dat in onze tekst gebruikt is. Welnu, het geloof heeft dus ook de betekenis van ‘zich tot iemand begeven’, namelijk tot God in Christus, om onder Zijn bescherming te staan. Dat is nu het ‘toevlucht nemen’, zoals het woord in onze tekst gebruikt wordt.

David spreekt hier dus eigenlijk over de eerste daad van het geloof. Die bestaat hierin: een boetvaardige en gelovige zondaar, die zijn zonde, ellende en verdoemelijkheid kent, weet in zichzelf geen raad meer en weet ook niet meer tot wie hij zich zal wenden. Maar omdat hij Christus heeft leren kennen als een volkomen Zaligmaker, als de enige Middelaar en de algenoegzame Borg, neemt hij tot Hem de toevlucht. Dat is de eerste werking van het geloof.

Maar daar blijft het niet bij, want als hij zijn toevlucht tot deze Zaligmaker genomen heeft, vindt hij zo'n blijdschap in Hem, en zoveel vriendelijkheid en macht, dat hij zich volkomen aan Hem overgeeft, en op Hem leunt en steunt. De zondaar beseft dat het nergens beter voor hem zal zijn, en dat hij in Christus veilig is en beschermd wordt tegen alle kwaad. Zo is het woord 'betrouwen' hier op zijn plaats, omdat het als het ware voortkomt uit het 'toevlucht nemen'. In Psalm 57:2 zien we beide betekenissen ook bij elkaar staan: 'Wees mij genadig, o God! Wees mij genadig, want mijn ziel vertrouwt op U, en ik neem mijn toevlucht onder de schaduw van Uw vleugelen.'

Over dit toevlucht nemen, dat ergens naartoe vluchten, willen we nog wat meer zeggen. Het is namelijk een manier van spreken die ontleend is aan de manier waarop de jongen schuilen onder de vleugels van een vogel om veilig te zijn. Zo is het bij een arend, waarover in Deuteronomium 32:11 gesproken wordt: 'Gelijk een arend (...) over zijn jongen zweeft, zijn vleugelen uitbreidt, ze neemt en ze draagt

op zijn vlerken.’ De Zaligmaker spreekt over een *hen* die haar kuikens onder haar vleugels bijeenvergadert, Mattheüs 23:37. Deze manier van spreken wordt nu ook op God toegepast. Zie maar naar Ruth over wie gezegd wordt: ‘De HEERE vergelde u uw daad en uw loon zij volkomen van de HEERE, de God Israëls, onder Wiens vleugelen gij gekomen zijt om toevlucht te nemen’, Ruth 2:12. In Psalm 36:8 luidt het: ‘Hoe dierbaar is Uw goedertierenheid, o God! Daarom nemen de mensenkinderen toevlucht onder de schaduw Uwer vleugelen.’ Vergelijk hiermee ook Psalm 57:2, 61:5 en 63:8.

Het woord wordt ook gebruikt als het gaat over een hoge *toren* of een sterke *burcht*, waar iemand in zijn benauwdheid naartoe vlucht als hij door de vijand wordt nagejaagd. Dat is de gewone praktijk in een tijd van oorlog. Daarop wijst David als hij in Psalm 61:4 zegt: ‘Want Gij zijt mij een Toevlucht geweest, een sterke Toren voor de vijand.’ Salomo zegt: ‘De Naam des HEEREN is een Sterke Toren; de rechtvaardige zal daarheen lopen, en in een Hoog Vertrek gesteld worden’, Spreuken 18:10.

Op dezelfde manier wordt zo ook over een *steenrots* gesproken, waar men gemakkelijk heen kan vluchten. Zo wordt ook God met een steenrots vergeleken, tot Wie men de toevlucht neemt. In Psalm 18:3 lezen we: ‘De HEERE is mijn Steenrots, en mijn Burg, (...) mijn Rots, op Wie ik betrouw (...) mijn Hoog Vertrek.’ Ook *bomen* en andere beschutte plaatsen worden in dit verband genoemd – die dienen ervoor om in een tijd van hitte hun *schaduw* op te zoeken als men wat koelte wil hebben. Denk bijvoorbeeld aan Jona die onder de wonderboom schuilde, Jona 4:5-6. Nebukadnezar wordt vergeleken met een grote boom, waaronder het gedierte van het veld schaduw vindt, Daniël 4:12. Ook van de Heere wordt in de Schrift vaak gezegd dat men onder Zijn schaduw vlucht om verkwikt te worden en veiligheid te vinden. In Psalm 91:1 zegt David: ‘Die in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten, die zal vernachten in de schaduw van de Almachtige’; in Psalm 121:5 lezen we: ‘De HEERE is (...) uw Schaduw, aan uw rechterhand.’

Men kon ook de toevlucht nemen tot het *altaar*, dat in het voorhof van Gods heiligdom stond. Uit Exodus 21:14 wordt ons wel duidelijk dat het altaar geen schuilplaats was voor moedwillige boosdoeners en moordenaars. Als zij naar dit altaar gevlucht waren, werden zij ervandaan gehaald en gedood. Daarvan zien we een voorbeeld in Joab, over wie in 1 Koningen 2:28-31 gesproken wordt. Maar het altaar is wel een toevluchtsoord en schuilplaats voor doodslagers als men iemand per ongeluk gedood had of een minder groot vergrijp had gepleegd. Een voorbeeld daarvan zien we in Adonia, die naar het heiligdom was gevlucht en daar de hoornen van het altaar vatte, 1 Koningen 1:50-53. Hij werd toen door Salomo gespaard en mocht blijven leven.

Ten slotte waren er de vrijsteden in Israël. De gene die per ongeluk iemand gedood had, kon en moest ook naar een *vrijstad* vluchten om bescherming te vinden tegen de bloedwreker. Daarover lezen we: ‘...die u tot vrijsteden zullen zijn, opdat de doodslager daarheen vluchte’, Numeri 35:11. In Jozua 20:3 wordt

gezegd: ‘...opdat zij u zijn tot een toevlucht voor de bloedwreker’.

We hebben nu voldoende gezegd over de daad waarover in de tekst gesproken wordt: betrouwen, dat eigenlijk een toevlucht nemen is. Deze zaken – die alle gefundeerd zijn in de Heilige Schrift – kunnen allemaal heel goed toegepast worden op de Persoon over Wie in onze tekst gesproken wordt, en tot Wie men de toevlucht moet nemen. Ze hebben allemaal ook te maken met de aard en de eerste vruchten van het geloof, waarover we in het vervolg zullen spreken.

b. De Persoon tot Wie men de toevlucht moet nemen, wordt in de tekst aangeduid als ‘Hem’. Op Hem betrouwen, tot Hem de toevlucht nemen. Met ‘Hem’ kan niemand anders bedoeld zijn dan ‘de Zoon’ Die in het begin van de tekst genoemd wordt. Hij is Degene Die eerder in de psalm de Messias of de Gezalfde des Heeren is genoemd, vers 6. Sommigen willen deze namen laten slaan op David, en daaruit

leiden zij dan af dat in onze tekst naburige koningen vermaand worden om naar David te gaan en bescherming bij hem te zoeken door met hem in een verbond te treden. Als ze dat doen en hun vertrouwen stellen op Davids rechtvaardigheid, wordt hun beloofd en verzekerd dat ze ‘welgelukzalig’ zullen zijn.

Maar wij zijn van oordeel dat deze opvatting de eer van onze grote Koning Jezus bijzonder sterk benadeelt. De Zoon is niemand anders dan de Heere Christus, over Wie in vers 7 van deze psalm ook gesproken wordt: ‘Ik zal van het besluit verhalen: De HEERE heeft tot Mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd.’ Deze woorden zijn in Hebreeën 1:5 en 5:5 immers op Christus toegepast! Hij is Degene Die men kussen moet met een kus van liefde, van eerbied en van onderwerping. Tot Hem moet men ook de toevlucht nemen; op Hem moet men betrouwen.

Waarom? Wel, omdat Hijzelf ons tot Zich roept en ons nodigt om tot Hem te komen en onze toevlucht bij Hem te zoeken. Zie Jesaja 45:22 waar we lezen: ‘Wendt u naar Mij toe,

wordt behouden, al gij einden der aarde!’ En ook: ‘O al gij dorstigen! komt tot de wateren, en gij, die geen geld hebt, komt, koopt en eet, ja komt, koopt zonder geld, en zonder prijs, wijn en melk!’ (Jesaja 55:1). En vers 3: ‘Komt tot Mij, hoort, en uw ziel zal leven’. En ook: ‘Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven’, Mattheüs 11:28.

Al de eerder genoemde beelden uit de Schrift in verband met het toevlucht nemen zijn volkomen van toepassing op de Heere Jezus. Denk aan het beeld van de *hen*. Daarover spreekt Christus Zelf: ‘Jeruzalem, Jeruzalem! (...) hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijk een hen haar kuikens bijeenvergadert onder de vleugels’, Mattheüs 23:37. Of denk aan het beeld van een *toren* of *burcht*. Aan de ene kant is Zijn Naam in het binnenste van Hem (Exodus 23:21), maar van Hem geldt ook: ‘De Naam des HEEREN is een Sterke Toren’. Denk aan een *steenrots*, want die naam draagt Hij ook als Hij als een petra

wordt aangeduid, Mattheüs 16:18. En in 1 Korinthe 10:4 wordt Hij een geestelijke steenrots genoemd. Daarom spreekt Hij in Zijn Woord ook over de kloven der steenrotsen – waaronder heel duidelijk Zijn lijden kan worden begrepen – waarin Zijn duive, dat wil zeggen Zijn Kerk, een schuilplaats heeft gevonden, Hooglied 2:14.

Ook het beeld van een *schaduw* is belangrijk, van een *boom* of van iets anders. Hoor wat de Kerk ten aanzien van deze woorden spreekt: ‘Als een appelboom onder de bomen des wouds, zo is mijn Liefste onder de zonen; ik heb grote lust in Zijn schaduw, en zit eronder, en Zijn vrucht is mijn gehemelte zoet’, Hooglied 2:3. Zo lezen we ook van deze Koning, Die in gerechtigheid zal regeren: ‘Die Man zal zijn als een verberging tegen de wind, en een schuilplaats tegen de vloed (...), als een schaduw van een zware rotssteen in een dorstig land’, Jesaja 32:2. Zie ook Jesaja 25:4, waar Hij een Toevlucht tegen de vloed en een Schaduw tegen de hitte wordt genoemd. Denk ook aan het *altaar*, waar men gewoonlijk

naartoe vluchtte om zijn leven te behouden. Want Christus is het Altaar dat wij hebben, Hebreëën 13:10. Hij wordt door het altaar heel treffend uitgebeeld als het gaat om Zijn offerande ter verzoening. Van dat altaar wordt een gloeiende kool genomen om verzoening te schenken, Jesaja 6:6. Ja, Hij is zo'n Altaar, waar een arme en ellendige zondaar naartoe vlucht en de hoornen ervan – dat is zijn sterkte – aangrijpt door het geloof, Jesaja 27:5. Daardoor behoudt hij zeer zeker het leven: omdat hij verzoening vindt, hoeft hij niet te sterven. Het is door Hem en vanwege Zijn verdienste dat God barmhartig en goedertieren is jegens de zondaar. Hij krijgt de goddelijke boodschap, zoals David eens van Nathan ontving: 'De Heere heeft ook uw zonde weggenomen, gij zult niet sterven', 2 Samuël 12:13. Hoor het eigen getuigenis van Christus: 'Die in Mij gelooft, zal leven. En een ieder, die leeft, en in Mij gelooft, zal niet sterven in eeuwigheid', Johannes 11:25-26.

Denk ten slotte aan het beeld van een *vrijstad*, want als men daar naartoe loopt, verkrijgt men

vrijheid. Men wordt bevrijd van het geweld van de duivel, Hebreëen 2:14, van de toorn van God, 1 Thessalonicenzen 1:10, van de heerschappij der zonde, Romeinen 6:18, en van de verdoemende kracht van de zonde, Romeinen 8:1. Met één woord: als de Zoon ons vrijgemaakt heeft, zijn wij waarlijk vrij, Johannes 8:36. Als we dit alles samenvatten, is het niet vreemd dat hier over Christus gesproken wordt, om in onze geestelijke verlegenheid en nood onze toevlucht tot Hem te nemen.

c. Wie zijn degenen die worden opgeroepen om te betrouwen? Dat wordt uitgedrukt in het woordje 'allen'. Eerder werden in de psalm en in onze tekst de koningen en de rechters der aarde aangesproken om verstandig te handelen, de Heere te dienen en de Zoon te kussen, vers 10-12. Maar men mag niet denken dat dit alleen voor hen gold en niet voor het volk. Daarom wordt in het slot van onze tekst gesproken over allen die hun toevlucht tot Hem nemen.

Dit woordje 'allen' sluit elk onderscheid uit

dat er is in de aanneming van personen om toegelaten te worden tot het Koninkrijk van Christus. Wie ook maar door het geloof tot Christus zijn toevlucht neemt, jood of heiden, hooggeplaatst en aanzienlijk of behorend tot de lage stand, groot of klein – zij allen behoren tot Zijn Koninkrijk. Alle vlees zal de zaligheid Gods zien, Lukas 3:6. De blijdschap die verkondigd werd bij de geboorte van de Zaligmaker, zal voor het gehele volk wezen, Lukas 2:10. De zaligheid had God bereid voor het aangezicht van al de volken, Lukas 2:31. In de dagen van de Messias zou het onderscheid tussen het ene en het andere volk ophouden. De heidenen, die tegen Christus gewoed hadden, zouden zich aan Hem onderwerpen. Daarom is het geen wonder dat in het vers van onze tekst gesproken wordt van allen, die tot Hem de toevlucht nemen en op Hem betrouwen.

2. Wat het is, dat hun beloofd wordt

Laten we nu zien wat er is beloofd aan allen die op Hem betrouwen. Dat geeft de psalmdichter slechts met één woord aan, het woord

‘welgelukzalig’. Met dat woord begint het Boek der Psalmen om aan te geven dat de dichter hierin de weg aanwijst om tot die echte gelukzaligheid te komen. Eigenlijk staat er in de grondtaal een woord dat ‘gelukzaligheden’ betekent. Daarmee geeft de dichter te kennen dat het een bijzonder grote en volkomen zaligheid betreft; een zaligheid ook, die zowel in dit leven als na dit leven gevonden wordt.

Het woord ‘gelukzaligheid’ houdt alles in wat een gelovige gelukkig kan maken. Dat zijn twee dingen. Aan de ene kant is het de verwijdering van alles wat hem ongelukkig en rampzalig maakt. Dat is de zonde, de macht van de duivel, en de overheersing door de zonde, de dood en de eeuwige verdoemenis. Aan de andere kant is het de gave van al het denkbaar nodige om hem gelukkig te maken. Dat is Gods gunst en genade in dit leven, en de heerlijkheid hiernamaals. Hoewel de gelovige die heerlijkheid en gelukzaligheid in dit leven nog niet volkomen bezit, wordt hij hierdoor zó in het hart geraakt dat men van hem kan zeggen dat hij al ‘in hope zalig’ geworden is, Romeinen 8:24.

Welnu, deze gelukzaligheid wordt hier bedoeld. De psalmdichter zegt dat allen die op Hem betrouwen die zeker zullen ontvangen. Dit betrouwen of toevlucht nemen is een nadere uitwerking van het 'Kust de Zoon' uit het begin van de tekst. Die twee zaken stemmen met elkaar overeen. Maar zo is er ook een tegenstelling tussen de welgelukzaligheid van hen die op Hem betrouwen, en het oordeel dat uitgesproken wordt over hen die de Zoon weigeren te kussen. De gelukzaligheid houdt verlossing in, zodat men niet op de weg vergaat en de toorn van de Heere de gelovigen niet treft. Gods toorn is nu uitgeblust en zij blijven voor eeuwig behouden. Dat is toch werkelijk een alles vervullende gelukzaligheid!

Onze verklaring van de tekst leidt tot de gevolgtrekking dat zij die tot Jezus hun toevlucht nemen, zaligheid zullen verkrijgen. Dat geldt voor allen zonder onderscheid. In de eerste psalm wordt getoond wat de karaktertrekken zijn van een mens die zalig zal worden. De oorzaak werd daar nog niet genoemd. Maar

in deze tweede psalm zien we wat de werkelijke oorzaak van de zaligheid is. Dat is als Christus door het geloof wordt aangenomen en wij veiligheid zoeken onder de schaduw van Zijn vleugelen. Zo wordt hier aangetoond dat Christus ‘geheiligd zijnde, allen die Hem gehoorzaam zijn, een oorzaak der eeuwige zaligheid geworden is’, Hebreëën 5:9.

Het is werkelijk waar dat zij die tot Christus hun toevlucht nemen, zalig zullen zijn. Hij is immers de Zaligmaker Die ons zalig maakt; Hij is de zaligheid; Hij is de hoorn der zaligheid, de oorzaak van de eeuwige zaligheid; Hij is de Rotssteen van ons heil, Psalm 95:1. Hij is de uiterste Hoeksteen, op Wie – en op Hem alleen – wij tot ons eeuwig welzijn gebouwd moeten worden, Efeze 2:20. Al deze namen en eretitels worden Hem in de Heilige Schrift gegeven. Er is buiten Hem geen zaligheid; en omdat de zaligheid in geen ander is, Handelingen 4:12, moet daaruit volgen dat een ieder die zich tot Hem wendt, de zaligheid zeker zal vinden en verkrijgen.

Het toevlucht nemen heeft een gelukkig en ge-

zegend gevolg. Zie maar naar de beloften die genoemd worden. Zij verkeren in eeuwigheid in Gods hut, Psalm 61:5. Zij worden dronken van de vettigheid van Gods huis, en Hij drenkt hen uit de beek van Zijn wellusten, Psalm 36:9. Zij worden in een Hoog Vertrek gesteld, Spreuken 18:10. Zij worden verkwikt en vinden rust voor hun ziel, Mattheüs 11:28-30. Al deze teksten laten ons de gelukzaligheid zien van hen die de toevlucht tot Christus genomen hebben.

De gelukzaligheid die in onze tekst beloofd wordt, krijgt doorgaans gestalte in de uitdrukking 'het eeuwige leven'. Christus is het Leven, Johannes 11:25; Hij is het eeuwige Leven, 1 Johannes 5:20. Dit eeuwige leven wordt beloofd aan alle gelovigen, Johannes 3:15-16, dat wil zeggen: aan allen die door het geloof hun toevlucht tot Jezus nemen. Het is immers waar dat diegene zalig is die gelooft, Lukas 1:45; en men gelooft tot behoud van zijn ziel, Hebreeën 10:39. Dit behoud of deze zaligheid van de ziel wordt het einde van het geloof genoemd, 1 Petrus 1:9. Omdat de goddelijke kracht van

Christus ons alles schenkt, wat tot het leven en de godzaligheid behoort, 2 Petrus 1:3, is het beslist waar: ‘Welgelukzalig zijn allen, die op Hem betrouwen’.

Toepassing

a. Het eerste wat we duidelijk leren, is dat we tot Christus onze toevlucht moeten nemen om welgelukzalig te zijn. Alleen op Hem, Die God en mens in één Persoon is, mag men vertrouwen om zalig te worden. Als een man zijn vertrouwen op een mens stelt, is hij vervloekt, Jeremia 17:5. We mogen alleen op de HEERE, de ware God, ons vertrouwen stellen. Dat wordt overal in de Heilige Schrift geleerd. Zie alleen al het woord: ‘Gezegend daarentegen is de man, die op de HEERE vertrouwt’, Jeremia 17:7.

Een mens wordt dus niet welgelukzalig als hij zijn toevlucht niet tot Hem neemt. Het is helaas maar al te waar dat er veel van zulke mensen zijn. En dan spreken we nog niet eens over de joden, die de Messias verwerpen, of over de heidenen, die Hem nog niet kennen. Laten

we maar bij de christenvolken blijven. Denk aan de roomsen die aan Hem voorbijgaan en hun toevlucht nemen tot engelen of heiligen, en dan vooral tot Maria. Of ze vertrouwen op de missen die ze opdragen vanachter de altaren in hun kerken. Zo proberen ze hun zaligheid te zoeken en te vinden; zo leren de priesters het volk, waardoor die arme mensen hun vertrouwen op schepselen stellen. Dan past het woord van Jeremia: ‘Zo zegt de HEERE: Vervloekt is de man, die op een mens vertrouwt, en vlees tot zijn arm stelt, en wiens hart van de HEERE afwijkt.’ Wat Asaf zegt, komt daarmee overeen: ‘Want zie, die verre van U zijn, zullen vergaan.’

We moeten echter niet bij hen blijven stilstaan, maar op onszelf letten! Hoe staat het in dit opzicht met ons? Er zijn er immers velen onder ons die hun toevlucht niet tot Christus nemen en dus niet op Hem betrouwen! Wie zijn dat? Dat zijn zij die Hem verwerpen, als Hij hun dagelijks zo heerlijk wordt voorgesteld in Gods heilige inzettingen. We denken aan de prediking van het Woord en de heilige tekenen

en zegelen van Zijn verbond, en dan inzonderheid aan het Heilig Avondmaal. Christus nodigt hen zo vriendelijk uit tot Hem te komen: ‘Wend u naar Mij toe, word behouden’, Jesaja 45:22, of: ‘Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt’, Mattheüs 11:28. Maar Hij krijgt geen gehoor! Hun taal of althans hun gedachte is als die van Israël in de tijd dat het rijk scheurde: ‘Wat deel hebben wij aan David? Ja, geen erve hebben wij aan de zoon van Isai’, 1 Koningen 12:16. Het is alsof we horen: We hebben geen deel aan Christus, we hebben geen erve aan de Zoon van God! En over Gods inzettingen, waarin Christus te zoeken en te vinden is, zeggen ze: ‘Ziet, wat een vermoeidheid!’ (Maleachi 1:13). Hierdoor komt het – en het is ons tot droefheid en ook tot ergernis – dat velen zo gemakkelijk zowel de bediening van het Woord als van het Heilig Avondmaal verzuimen, en zelfs verachten. Wat is dat anders dan een duidelijk bewijs dat men Christus niet kent, of als men van Hem weet, Hem moedwillig verwerpt. Dat is het tegenovergestelde van toevlucht nemen!

Er zijn er die liever tot andere dingen in de wereld hun toevlucht nemen, en daarop vertrouwen. Dat zijn dingen die ze hoger achten dan Christus; denk aan een eervolle positie, maar ook aan zinnelijke lusten, aan rijkdom en alles wat daarmee samenhangt. Als zij al die dingen gevonden hebben en ervan genieten, verbeelden ze zich dat ze gelukkig zijn. Zij spannen zich dan verder niet in om een hogere gelukzaligheid te verkrijgen. Zij zullen echter wat deze dingen betreft beslist een keer bedrogen uit komen.

Daarom is op hen allen van toepassing wat we lezen in Jesaja: ‘Wee de kinderen die afvallen (...), die gaan om af te trekken in Egypte (...) en om hun toevlucht te nemen onder de schaduw van Egypte. Want de sterkte van de farao zal u tot schaamte zijn, en die toevlucht onder de schaduw van Egypte tot schande’, Jesaja 30:1-3. Paulus zegt: ‘Hoe zullen wij ontvliesen, indien wij op zo grote zaligheid geen acht nemen?’ (Hebreeën 2:3). Denk ook aan de genodigden die weigerden om te komen toen zij geroepen werden, en de straf die hun daarop

werd aangezegd, Lukas 14:15-24. Ja, dan moeten we ten slotte zeggen dat ze hun toevlucht tot Christus willen nemen als het te laat zal zijn, Mattheüs 25:11-12 en Lukas 13:25-27. Daardoor zullen ze nooit welgelukzalig zijn.

b. Laten wij allen hierdoor opgewekt worden om wat deze dingen betreft naar behoren onze plicht waar te nemen. En dat is: onze toevlucht tot Christus nemen, en op Hem betrouwen tot zaligheid. Waarom moeten we dat doen? Omdat de Heere ons opdraagt om onze zaligheid met vreze en beven te werken, Filippenzen 2:12, en om de zaligheid eenmaal als het einde van ons geloof te verkrijgen, 1 Petrus 1:9. Ja, alles wat er geleerd, gepredikt en vermaand wordt, is gericht op onze eeuwige zaligheid en ons eeuwig behoud. Onze zaligheid is alleen maar te vinden in het toevlucht nemen tot Christus, en daarom is het nodig om naar deze eis van God te luisteren.

De Heere Christus is dat ook zo waard! Onder Zijn vleugelen is immers heil en genezing, Maleachi 4:2. Hij is onze hoge *Toren*, onze sterke

Burcht en onze veilige *Steenrots*. Hij is als een schaduwrijke en daardoor verkwikkende *boom*, Hij is als de ware *vrijstad*, zoals in de uitleg van de tekst al is gezegd. Kort en goed gezegd: Hij is dierbaar, vriendelijk, goedertieren, algenoegzaam. Ja, alles wat aan Hem is, is gans begeerlijk, Hooglied 5:6. Waarom zou u dan niet naar Hem toe vluchten?

Deze gouden gelegenheid wordt ons nog elke dag aangeboden. Het Woord van genade en zaligheid wordt ons verkondigd; en daarvan is Christus de kern. Op dit ogenblik worden wij geroepen tot het gebruik van het Heilig Avondmaal. Onze voeten zijn gereed om daarheen te treden. Wie van ons zou deze gelegenheid voorbij durven gaan?

In het bijzonder komt ons de lijdende en gekruisigde Christus voor ogen, en dan zien we Hem met Zijn uitgespreide armen aan het kruis. Die armen zijn als de vleugels van een *hen*, en daaronder wil Hij Zijn gelovigen als kuikens verzamelen. Maar daar zien we Hem ook als een sterke *toren*, verhoogd aan de boom van het kruis. We zien Hem als de *steen-*

rots waarin de kloven zijn waaruit men drinkt, Hooglied 2:14 en 1 Korinthe 10:4. We zien Hem als een *appelboom*, waarvan de schaduw verkwikt, Hooglied 2:3. We zien Hem als een *altaar*, waarvan men de hoornen vast moet grijpen om niet gedood te worden. En we zien Hem als de ware *vrijstad*, waarin men veilig kan zijn tegen de helse bloedwreker. Ja, door deze en dergelijke beelden moeten wij opgewekt en gaande gemaakt worden om tot deze Jezus de toevlucht te nemen, in het bijzonder ook nu het Heilig Avondmaal bediend wordt. Kom, gelovige en verslagen ziel! Wek uzelf op om naar uw Jezus te vluchten. Hij roept u toe: ‘Wend u naar Mij toe’, Jesaja 45:22. Twee verzen verder staat er een toezegging: ‘...tot Hem zal men komen’!

Niemand kan dit echter doen, dan alleen wanneer hij eerst zichzelf kent, en daarna Christus. Eerst moeten wij *onszelf* kennen, en wel zó dat we de noodzaak begrijpen om tot Hem de toevlucht te nemen. Dan moet u van uzelf zeggen dat u nog maar een jong kuiken bent en daarom onder Zijn *vleugelen* bijeengebracht moet

worden. We worden nog elke dag achtervolgd door de vijanden van onze zaligheid. Daarom moeten wij tot Jezus, tot deze sterke *Toren* en *Burcht*, de toevlucht nemen. Wij zijn uitgeput en bezwijken bijna onder de hitte van de verdrukking en de last van onze zonden. Daarom is Zijn *schaduw* voor ons zo nodig om ons te verkwikken. Ten slotte moeten wij weten dat wij schuldig zijn aan doodslag en daardoor in de macht en het geweld zijn van de bloedwreker. Het is dus nodig dat wij tot deze *Vrijstad* vluchten.

Wij moeten ook *Christus* kennen, en wel zó als Hij ons nu in talrijke beelden is voorgesteld. Als Hij zó in onze ziel wordt ingedrukt, dan kan het niet anders of wij zullen met vrijmoedigheid tot Hem gaan, ja, naar Hem toesnellen. De uitdrukking ‘toevlucht nemen’ is ontleend aan het lopen naar een van de vrijsteden in het land Israël. Die steden waren verspreid over heel het land, drie aan de ene en drie aan de andere zijde van de Jordaan. Zo is ook Christus overal te vinden. De Joden zeggen van de vrijsteden dat men in het bijzonder

goed lette op de wegen die ernaartoe liepen. Ze moesten breed genoeg zijn en er mochten ook geen belemmeringen op die wegen zijn, zodat de doodslager er snel op lopen kon. Op de plaatsen waar wegen elkaar kruisten en op driesprongen moesten palen of stenen worden opgericht met het opschrift ‘miclat’, dat is ‘vluchtplaats’ om de in verwarring gebrachte vluchteling aan te wijzen welke weg hij naar de dichtstbij gelegen vrijstad moest inslaan. U ziet wel in, dat dit heel goed op de Heere Jezus van toepassing is. Hij is de Weg waarop men loopt als op een effen baan, en waarop Zijn Geest ons leidt, Psalm 143:10. Ja, Hij draagt de banier met een opschrift dat de verlichte ziel kan lezen, hoe verward ze vanuit zichzelf ook is. En dan weet de ziel welke weg ze moet inslaan zonder verkeerd uit te komen. Dat opschrift luidt immers: ‘Dit is de weg, wandelt daarin’, Jesaja 30:21, en: ‘Komt herwaarts tot Mij’, Mattheüs 11:28.

Kennis van onszelf en kennis van Christus – ik weet op goede gronden dat beide nodig zijn om onze toevlucht tot de Heere Jezus te ne-

men. Dat zeg ik steeds, en ook nu weer in het gaan naar het Heilig Avondmaal. Welaan, laten wij dit doen door een oprecht en levend geloof. Zoals geloven komen is, Johannes 6:37, zo is geloven ook toevlucht nemen. Maar tegelijkertijd is het een komen met een ootmoedig smeekgebed, zoals David deed: 'Wees mij genadig, o God! Wees mij genadig, want mijn ziel vertrouwt op U, en ik neem mijn toevlucht onder de schaduw van Uw vleugelen', Psalm 57:2. Het is ook een komen met een sterke begeerte: 'Trek mij, wij zullen U nalopen', Hooglied 1:4. Ten slotte is het ook een komen met een heilige besluitvaardigheid, zoals Psalm 61:5 zegt: 'Ik zal mijn toevlucht nemen in het verborgene van Uw vleugelen'. Tot deze vrijmoedigheid worden wij immers opgewekt door Paulus: 'Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd', Hebreëen 4:16 en ook Hebreëen 10:22.

c. Als de ziel zo handelt, kan het niet anders of ze verkrijgt hieruit een sterke vertroosting; en die is begrepen in dat ene woord ‘welgelukzalig’. De wereld prijst mensen zalig die overvloed hebben als het gaat om eer, zinnelijke lusten, en rijkdommen. Maar Gods heilig Woord oordeelt zo niet; het spreekt juist over het tegenovergestelde: die mensen zijn rampzalig! Als ze daarmee vervuld zijn, lopen zij regelrecht naar de hel. Het ‘wee’ wordt immers uitgesproken over de rijken die op hun rijkdommen vertrouwen, Lukas 6:24. Ach ja, de wereld acht diegenen dwaas en ongelukkig die met verachting van allerlei wereldse zaken hun toevlucht tot Christus alléén nemen, maar God oordeelt precies andersom: zij zijn juist welgelukzalig en gezegend.

Waarom zijn zij gezegend? Wel, omdat zij verlost zijn van de brandende toorn van God. Daarom zijn zij niet bevreesd dat zij op de weg zullen vergaan. Jeremia zegt: ‘Gezegend daarentegen is de man, die op de HEERE vertrouwt, en wiens vertrouwen de HEERE is’, Jeremia 17:7. Zij zijn gezegend, omdat ze de

hun voorgestelde hoop vasthouden. Denk aan de woorden van Paulus: ‘Opdat wij (...) een sterke vertroosting zouden hebben, wij namelijk, die de toevlucht genomen hebben, om de voorgestelde hoop vast te houden,’ Hebreëen 6:18. Zij zijn gezegend, omdat zij hierdoor verzekerd kunnen zijn dat ze niet tevergeefs gehandeld hebben. Als zij hun toevlucht tot Christus genomen hebben, zullen zij niet teruggestuurd worden. Hoor Christus’ eigen beloftewoord: ‘Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen; en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen’, Johannes 6:37. Zij zijn gezegend, omdat hun zaligheid vast en zeker is, want zij volharden in de staat van hun genade. Zij weten in Wie zij geloofd hebben, tot Wie zij hun toevlucht genomen hebben. Zij weten dat Hij machtig is het voor hen weggelegde pand te bewaren, 1 Timotheüs 6:20. Zij zijn – ten slotte – gezegend, omdat zij van hun zaligheid in dit leven al een begin hebben, een voorsmaak genieten. David zegt daarover: ‘Hoe dierbaar is Uw goedertierenheid, o God! Daarom nemen de mensenkinderen toevlucht

onder de schaduw Uwer vleugelen. Zij worden dronken van de vettingheid van Uw huis; en Gij drenkt hen uit de beek van Uw wellusten', Psalm 36:8-9 De smaak daarvan vinden wij ook in het Heilig Avondmaal.

Wij sluiten af. De Heere heeft Sion gegrondvest, opdat de bedrukten van Zijn volk daarin een toevlucht zouden hebben, Jesaja 14:32. Dat wijst op de Steenrots in Sion, Jezus Christus. Die bedrukten nemen de toevlucht tot Christus en worden door Hem verkwikt, zoals een kuiken onder de vleugels van een *hen*. Zij gaan tot Hem, omdat Hij een sterke *Toren* is en Hij hen in een hoog *Vertrek* zal brengen. Zij zullen een schuilplaats vinden in de kloven van de *Steenrots*. Geheel en al uitgeput zullen zij onder Zijn *schaduw* – zoals de schaduw van een boom – adem scheppen, verkwikking vinden en verlevendigd worden. Als men zo tot Christus vlucht als ons *Altaar*, zal het ons beter vergaan dan Joab, die daarvandaan werd weggehaald en de dood vond. Dan zal het ons gaan als Adonia, die door het altaar in leven bleef.

Als Gods kinderen tot deze *Vrijstad* vluchten,
zal de helse bloedwreker hen niet kunnen en
ook niet mogen inhalen om hen kwaad te doen.
Allen die zo tot Jezus de toevlucht nemen en
op Hem betrouwen, zullen zeker in de HEERE
gerechtigheden en sterkte vinden, Jesaja 45:24,
tot hun zekere troost en zaligheid, hier en hier-
namaals in eeuwigheid.

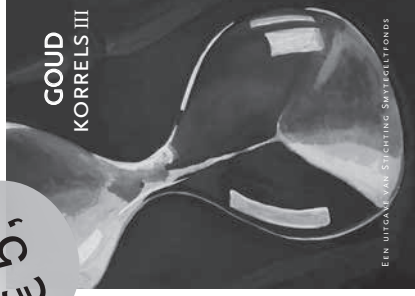
AMEN

STICHTING SMYTEGELTFONDS

Goudkorrels III

- Boekje met harde omslag (72 pagina's)
- Iedere pagina bevat een kort fragment/citaat uit eerder verschenen preken uit de Reveilserie
- Boekje past keurig bij de twee eerder verschenen uitgaven (deel I en deel II)
- Duidelijk lettertype
- Handzaam formaat (18 x 12,5 cm)
- **Waardevol geschenk**
- Prijs voor abonnee Reveilserie: € 5,00 per stuk (excl. verzendkosten)
- Bij bestelling vanaf 5 exemplaren gratis verzending

€ 5,-

Zie www.reveilserie.nl onder de rubriek 'nieuwe uitgave'.

BESTELLEN? VUL ACHTERZIJDE VAN DEZE KAART IN EN DOE HEM OP DE BUS!

BESTELLING "GOUDKORRELS III"

Ondergetekende,

Naam:

Adres:

Postcode:

Plaats:

Telefoon:

Handtekening:

Bestelt bij deze exemplaren "Goudkorrels II"

Voor de prijs van € 5,00 per stuk (excl. verzendkosten).

Vanaf 5 exemplaren geen verzendkosten.

Bestellen kan ook per email: reveil@pietersgroede.nl

Pieters Media

Antwoordnummer 5

4500 WC Groede

STICHTING SMYTEGELTFONDS

Uw Woord is een lamp – oud goud herijkt

Jubileumuitgave met drie preken, uitgegeven ter gelegenheid van de vijfhonderdste uitgave van de Reveilserie (50 jaar Reveilserie). De preken die in dit bundeltje zijn opgenomen zijn:

1. Toegaan in geloof - Florentius Costerus (Romeinen 5:2a)
2. God handelt met zondaars als een vader - Bernardus Smijtegelt (Jesaja 55:7c)
3. Voor wie gelooft is Christus alles - Alexander Comrie (1 Petrus 2:7a)

Verder kenmerkt het boekje zich door:

- een harde omslag (binnenwerk 108 pagina's)
- een duidelijk lettertype
- een handzaam formaat (20 x 13 cm)
- Prijs voor abonnees op de Reveilserie: € 7,50 per stuk (exclusief verzendkosten)
- Bij bestelling vanaf 5 ex. gratis verzending

Zie www.reveilserie.nl onder de rubriek 'nieuwe uitgave'.

BESTELLEN? VUL ACHTERZIJDE VAN DEZE KAART IN EN DOE HEM OP DE BUS!

BESTELLING JUBILEUMUITGAVE

Ondergetekende,

Naam:

Adres:

Postcode:

Plaats:

Telefoon:

Handtekening:

Bestelt bij deze exemplaren jubileumuitgave
Voor de prijs van € 7,50 per stuk (excl. verzendkosten).
Vanaf 5 exemplaren geen verzendkosten.

Bestellen kan ook per email: reveil@pietersgroede.nl

Pieters Media

Antwoordnummer 5

4500 WC Groede

Ja, ik wens abonnee te worden op de Reveil-serie.

Naam:

.....

Adres:

.....

Postcode:

.....

Plaats:

.....

Zend ook een proefnummer aan:

Naam:

.....

Adres:

.....

Postcode

.....

Plaats:

.....

.....
(Handtekening)

In open envelop zonder postzegel zenden aan:

Pieters Media bv
Antwoordnummer 5
4500 WC GROEDE

Uitgave
STICHTING “SMYTEGELT-FONDS”

REVEREIL-SERIE

Voorzitter
Ds. J. Westerink, Urk

Secretariaat
Heereweg 7, 2161 AB Lisse.

Vrije giften en abonnementsgeld
storten op IBAN: NL94 INGB 0000 5814 92
t.n.v. Penningmeester
“Smytegeltfonds”, Putten

Abonnement: € 10,- per jaar (10 ex.)

Opgave nieuwe abonnees en adreswijzigingen
aan:

Pieters Media bv,
Postbus 12,
4503 ZG GROEDE

of per e-mail: reveil@pietersgroede.nl
www.reveilserie.nl